

сійної діяльності сприятиме розвитку подальших досліджень у напрямі формування системи мотивації навчально-професійної діяльності студентів ВНЗ засобами проектного навчання.

- 1.Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1980. – Т.1. – 230 с. – Т2. – 287 с.
- 2.Вербичкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. – М.: Высш. шк., 1991. – 207 с.
- 3.Гуменюк О.Є. Психологія інноваційної освіти: теоретико-методологічний аспект. – Тернопіль: Економічна думка, 2007 – 385 с.
- 4.Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер 2006. – 512 с.
- 5.Ковалев В.И. К проблеме мотивов // Психологический журнал. – 1981. – Т.1. – №1. – С.110 -120.
- 6.Маркова А.К. Методы изучения и формирования мотивации учения школьников. – М.: Просвещение, 1990. – 121 с.
- 7.Реан А.А., Бородовская Н.В., Розум С.И. Психология и педагогика. – СПб.: Питер, 2007. – 432 с.
- 8.Рубинштейн С.Л. Проблема способностей и вопросы психологической теории // Вопросы психологии. – 1960. – №3. – С.34-52.
- 9.Фил Бэджюли. Управление проектом: Пер. с англ. В.Петрушек. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 208 с.
- 10.Фальова О.Є., Мельман В.О. Професійна діяльність і оцінка мотивації вибору професії // Матеріали наук.-практ. конф. «Управління навчальним закладом в інноваційному поступі суспільства». – Харків: ХНПУ, 2007. – С.314-327.
- 11.Якунин В.А. Педагогическая психология. – 2-е изд. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000. – 349 с.

Отримано 11.05.2010

УДК 332.14

С.В.КУРАКСА

Харківський інститут управління

В.М.КУРАКСА

Харківський торгово-економічний інститут

Київського національного торгово-економічного університету

ТЕРИТОРІАЛЬНА ФІНАНСОВА СИНЕРГІЯ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Стратегія регіонального розвитку будується на плануванні всебічного використання інноваційного ресурсного потенціалу територій і фінансової синергії місцевих громад на базі вдосконалення їх суспільної самоорганізації і зростання людського і соціального капіталів.

Стратегія регіонального розвитку строится на планировании всестороннего использования инновационного ресурсного потенциала территорий и финансовой синергии местных сообществ на базе совершенствования их общественной самоорганизации и роста человеческого и социального капиталов.

Strategy of regional development is built on planning of the comprehensive use of innovative resource potential of territories and financial synergy local associations on the base of

perfection of their public same self organization and growth of still human and social capitals.

Ключові слова: стратегія, регіональний розвиток, ресурси, людський і соціальний капітали, територіальні фінанси, фінансова, соціальна і економічна синергія, інновації, точки росту.

Позитивні тенденції, які виявляються при аналізі процесів соціально-економічного розвитку в передових країнах, стають орієнтирами при обранні стратегій розвитку іншими країнами, що конкурують з ними на світовій арені і намагаються зайняти гідне місце в групі лідерів [1].

Запозичення виявлених в передових країнах позитивних закономірностей суспільного і економічного розвитку і планування їх впровадження в інших спільнотах повинно носити той же характер, що й науково-технічні запозичення в питаннях технологічного розвитку країн, конкуруючих на ринку високотехнологічної продукції.

Безумовно, процеси соціально-економічної індукції досвіду розвитку передових країн і їх розповсюдження на інші країни світового загалу мають більш уповільнений характер оскільки закономірності цих процесів і їх природа є більш складними, чим прямі технологічні запозичення [2].

Імплементация позитивних закономірностей і запозичення досвіду набутих у передових суспільствах іншими країнами світового співтовариства може відбуватися шляхом керованого перенесення і адаптації досвіду соціально-економічних перетворень з країн великої сімки на країни двадцятки, а далі на розвинуті країни та країни що розвиваються. Така логічна послідовність щодо імплементации передового соціально-економічного досвіду країн-лідерів іншими країнами уявляється цілком природною і визначає загальний поступ світового розвитку. Але така лінійна логіка може змінюватися, і досвід передових країн можуть швидко переймати і вдосконалювати безпосередньо країни, які розвиваються, за умов здатності їх соціумів до мобілізації ресурсів суспільства на цілі соціально-економічного розвитку, прикладом чого, з певними нюансами, відмінностями і особливостями можуть бути Південна Корея, Сінгапур, Китай, Тайвань та інші країни.

Основними чинниками, які можуть прискорювати чи гальмувати імплементацию досвіду соціально-економічних перетворень передових спільнот в інших країнах, за нашими уявленнями, є ментальність населення, його здатність до самоорганізації та солідарних дій і така якість людського капіталу, як рівень освіти.

В контексті нашого розгляду, позитивною рисою і закономірністю економічного розвитку передових країн є те, що збільшення обсягів виробництва товарів і послуг в них (тобто приріст ВВП) на 75-100%

відбувається за рахунок інноваційних технологій і збільшення обсягів випуску наукоємної продукції [3]. Такий спосіб збільшення ВВП в цих країнах є наслідком застосування сучасних стратегій соціально-економічного розвитку людських спільнот (в їх національному і регіональному вимірах), які спираються на принципи сталого розвитку і будуються на засадах економіки знань. Інноваційний напрямок розвитку національних спільнот являє собою альтернативу історично безперспективному способу розвитку країн світового співтовариства шляхом розширеного використання їх природно-ресурсного потенціалу [4].

В передових країнах світу вирішальну роль у забезпеченні інноваційного характеру економічного розвитку відіграють створені їх спільнотами людський і соціальний капітали, зростання яких є складовою як економічного, так і соціального розвитку та покращення якості життя населення [4, 5].

В нашому дослідженні, метою якого є визначення змісту і шляхів здійснення стратегії розвитку територій, ми, відповідно з викладеним вище підходом, спираємося на встановлені передові світові тенденції соціально-економічного розвитку, які полягають в інноваційному зростанні та якісному і кількісному рості людського і соціального капіталів ефективних людських спільнот.

Першим завданням нашого дослідження є обрання інституціональних принципів територіального розвитку. Наступним завданням є конкретизація шляхів реалізації стратегії розвитку на регіональному та суб'єкційно-регіональному рівнях.

При вирішенні першого завдання ми виходимо з того, що соціально-економічний розвиток людських спільнот в цілому й інноваційний розвиток, зокрема, в рівній мірі визначаються і залежать як від людського, так і від соціального капіталів суспільства. Саме разом ці капітали визначають здатність забезпечити інноваційний зміст розвитку і утримувати лідируючі позиції національних спільнот у світовому конкурентному середовищі, в якому ведеться змагання за доступ до ресурсів розвитку і ринків збуту в глобалізованому світі [6, 7].

При обранні шляхів реалізації стратегії територіального розвитку ми поділяємо ту точку зору, що інженерний і суто науковий підходи до інноваційного розвитку разом з державним адмініструванням (при їх певній значущості) не здатні вирішити проблеми інноваційного розвитку в нашій країні [8]. Ми вважаємо цілком природним те, що забезпечення інноваційного розвитку країни має свою регіональну складову в тій пропорції, в якій національний ВВП складається з ВВП регіонів.

Звідси випливає, що не тільки приріст національного, а й регіона-

льного ВВП у стратегічній перспективі повинен цілком або в своїй переважній більшості формуватися за рахунок інновацій. Підкреслимо, що інноваційний розвиток повинен стати стержнем планування стратегії територіального розвитку не тільки в економічній, а і в соціальній сферах.

Планування регіонального територіального розвитку повинно передбачати створення сприятливих умов для регіонального інноваційного розвитку на засадах використання тих регіональних особливостей, переваг та точок росту, які існують на місцевому рівні [9].

Вагомими факторами забезпечення нової якості приросту ВВП на регіональному рівні природним чином виступають ті складові людського капіталу територій, що пов'язані з рівнем знань, вмінь і навиків, а отже, якістю освіти і рівнем кваліфікації як окремої особистості, так і всього загалу акторів регіонального соціально-економічного середовища.

Фактором позитивного впливу на ефективність і результати територіального розвитку, а відтак і важливою складовою стратегії територіального розвитку повинна виступати суспільна самоорганізація територіальної економіки і соціуму на синергетичних засадах [6].

Логічним висновком з наведеного вище стає вихідне положення про те, що синергію територіальної суспільної самоорганізації необхідно спрямовувати на забезпечення інноваційного характеру регіонального розвитку, спираючись на існуючі в регіоні переваги й можливості розвитку.

Зокрема для Харківського регіону, такими перевагами є:

- освітянська діяльність 80 ВНЗ 1-4 рівнів акредитації, у тому числі й тих, що займають верхні щаблини в національному рейтингу ВНЗ, в яких навчається більше 200 тис. студентів;
- наявність академічних і галузевих дослідницьких установ і національних дослідницьких центрів та національного технопарку;
- функціонування всесвітньо відомих підприємств у таких галузях сучасного виробництва, як авіабудування, енерго- та машинобудування, виробництво високотехнологічної зброї та ін. [10].

Водночас в регіоні існує досить розвинена фінансова і транспортна інфраструктура, а сам регіон має вдале розташування на перехресті транспортних шляхів із заходу на схід і з півночі на південь.

З нашої точки зору така виграшна комбінація навчальних і дослідницьких закладів, виробничих потужностей, транспортної та фінансової інфраструктури та вдалого територіального розташування у поєднанні з належним менеджментом і вдалою організацією фінансування має потенції для утворення специфічного регіонального інновацій-

ного кластеру.

До складу такого кластеру разом із ВНЗ повинні входити також фінансові, науково-конструкторські й консалтингові установи та виробничі підприємства. До роботи кластеру бажано залучати органи місцевого управління, для створення сприятливого інвестиційного клімату з упором на мобілізацію фінансових ресурсів регіону, а органи самоврядування можуть безпосередньо входити до складу кластерів через інноваційні комунальні підприємства територіальних громад.

Роль органів місцевої влади і самоврядування, зацікавлених в розвитку територій, ми бачимо в організаційному сприянні інноваційному розвитку через:

- створення комунальних інноваційних та інвестиційних фондів;
- проведення муніципальних інноваційних займів;
- створення комунальних інноваційних підприємств;
- наданні фінансових гарантій (під заставу землі територіальних громад) під найбільш вдалі інноваційні бізнес-плани територіальних суб'єктів підприємницької діяльності;
- забезпечення інноваційного змісту комплексних програм регіонального територіального розвитку, підтримки підприємництва, створення нових робочих місць, тощо.

В умовах сучасної економіки знань стратегії територіального інноваційного розвитку немає альтернативи, а планування і організація розвитку територій є прерогативою територіальних спільнот і органів місцевої влади і самоврядування, яким для цього делеговані відповідні повноваження.

Отже, згуртування населення навколо місцевих програм регіонального інноваційного розвитку і використання для їх реалізації всього місцевого ресурсного потенціалу, який включає в себе також людський, соціальний і фінансовий капітали є питанням самоорганізації населення і здатності органів самоврядування до мобілізації територіальних спільнот для реалізації існуючих можливостей розвитку, для підвищення конкурентоздатності економіки і соціуму .

Реальними механізмами такого згуртування може бути створення комунальних фінансових установ, наприклад, муніципальних банків в формі акціонерних товариств, а також інноваційних та інвестиційних фондів у формі довірчих товариств з долею комунальної власності, орієнтованих на залучення тимчасово вільних коштів населення з їх використанням у рамках програм місцевого інноваційного розвитку. Головними перевагами таких комунальних фінансових установ перед іншими суб'єктами фінансової діяльності на території регіону можуть бути надійність їх залогових гарантій під заставу комунальної землі і

нерухомоті, залучення населення в якості акціонерів та незаплямована кредитна історія в купі з тією відповідальністю, яку візьмуть на себе за результати реалізації програм інноваційного територіального розвитку ті впливові соціально-економічні сили, які представлені в органах місцевого самоврядування і проводять від імені територіального загалу соціально-економічну політику в регіоні.

Створення таких регіональних фінансових установ і концентрація в них фінансових ресурсів населення регіону виглядає особливо перспективним на фоні втрати довіри до комерційних банків внаслідок фінансової кризи.

Нині втрата довіри населення до банків призвела до того, що населенням країни вилучено з банків і зберігається на руках біля 250 млрд. грн. Якщо вважати, що доля заощаджень населення пропорційна обсягам регіонального ВВП, то в Харківському регіоні на руках населення знаходиться приблизно 6% цієї суми, а отже, біля 15 млрд. грн. Якщо хоча б половину цих коштів вдасться спрямувати на інноваційний регіональний розвиток і закріпити цей потік у середньостроковій і довгостроковій перспективі, то зміст і обсяги інноваційного розвитку регіону і структурна перебудова його економіки пройнуть за найбільш оптимістичним сценарієм.

Зауважимо, що саме фінансова складова, яка полягає у забезпеченні фінансування перспективних інноваційних проєктів, часто стає на заваді їх реалізації.

Виходячи з принципу П.Друкера, який закладено в імперативі «Проблеми треба перетворювати на можливості» ми вважаємо, що вказані фінансові ресурси, котрі зараз виведені з активного економічного обороту, треба повернути в економіку регіонів через новий зміст стратегії територіального інноваційного розвитку і відповідних місцевих комплексних програм, розрахованих на поточний період і середньострокову та довгострокову перспективи.

Ми пропонуємо на регіональному рівні поєднати розуміння наявності регіональних інноваційних точок росту з організаційною здатністю щодо об'єднання інтересів суб'єктів економічної діяльності і соціальних акторів до яких, зокрема, відносяться власники тимчасово вільних фінансових коштів.

Таке поєднання можливостей інноваційного розвитку територій з конкретними фінансовими вигодами, а в більш широкому контексті й з соціально-економічними інтересами населення цих територій може реалізовуватись шляхом створення регіональних інноваційних кластерів.

Такі регіональні інноваційні кластери послужать реалізації мож-

ливостей щодо поєднання власних фінансових ресурсів, науково-технічної та виробничої бази і ринкової інфраструктури, включаючи різноманітні консалтингові структури, в потужні територіальні інноваційні мережі по концентрації і використанню власних і залучених інноваційних розробок для виводу на ринок наукоємної конкурентоздатної продукції.

Роботу такого територіального інноваційного кластеру в цілому можна собі уявити як проєкцію на інноваційне підґрунтя синтезованих механізмів роботи фінансово-промислових груп і територіальних міжгалузевих об'єднань, поєднаних зацікавленістю у випуску та реалізації високорентабельної інноваційної продукції. Ці об'єднання при вирішенні питань фінансування і виробництва товарної продукції спиратимуться на поглиблені маркетингові дослідження потреб ринку і можливих обсягів реалізації привабливої для ринку науково-технічної продукції.

Описані кластерні територіальні угруповання стануть своєрідними інноваційно-логістичними холдингами, в яких органами цілеполагання будуть маркетингові структури і територіально орієнтовані інститути спільного інвестування, а органами виконання – проєктні, дослідницькі та виробничі структури.

Ключовим питанням створення такої кластерної структури є створення територіальних інститутів спільного інвестування з мобілізацією в них фінансових ресурсів широких кіл мешканців регіону і запровадження моделі масової економічно активної поведінки населення. Така модель повинна будуватися на засадах організації успішних солідарних соціально-економічних програм, якими можуть бути програми інноваційного розвитку на засадах НТ і ІТ-технологій та розбудови місцевої інфраструктури для покращення якості життя населення.

Щодо ВНЗ, то вони в таких утвореннях будуть не тільки виконувати функції підготовки кваліфікованих фахівців, а й стануть дослідницькими і консалтинговими центрами, що працюватимуть на замовлення членів кластерного угруповання.

Висновки і пропозиції:

- для забезпечення конкурентоздатності національної спільноти у світовому оточенні домінантою стратегій регіонального розвитку повинна стати їх інноваційна складова;
- основою ресурсного потенціалу місцевого інноваційного розвитку є людський, соціальний і фінансовий капітали території і здатність населення до самоорганізації;

- органи місцевої влади і самоврядування в плануванні своєї діяльності повинні спиратися на мобілізацію територіальних спільнот через механізми фінансової і суспільної синергії для реалізації існуючих можливостей інноваційного розвитку і підвищення конкурентоздатності місцевої економіки і соціуму;
- мобілізація територіальних спільнот на забезпечення інноваційного розвитку може здійснюватися шляхом фінансової і соціальної синергії шляхом створення муніципальних банків у формі акціонерних товариств, а також інноваційних та інвестиційних фондів у формі довірчих товариств з долею комунальної власності, орієнтованих на залучення тимчасово вільних коштів населення з їх використанням в рамках програм місцевого інноваційного розвитку;
- відтік заощаджень населення з депозитних рахунків комерційних банків треба використати для перенесення значних обсягів цієї категорії вкладів в інвестиції у сферу інновацій;
- в організаційному і змістовно-структурному аспектах інноваційний територіальний розвиток реалізується через створення інноваційного кластерного угруповання;
- функціонування інноваційного кластеру здійснюється шляхом синтезу механізмів роботи фінансово-промислових груп і територіальних міжгалузевих об'єднань, поєднаних зацікавленістю у випуску та реалізації високорентабельної інноваційної продукції;
- діяльність інноваційного кластеру в консалтинговому аспекті визначається інноваційним змістом комплексних програм регіонального територіального розвитку, підтримки підприємництва, створення нових робочих місць тощо.

1. Якість економічного зростання: Пер з англ. / В.Томас, М. Даймані, А.Дарегивар та ін. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основа», 2002. – 350 с.

2. Моисеев Н.Н. Судьба цивилизации – путь разума. – М.: МНЭПУ, 1998. – 250 с.

3. Гесць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.

4. Розенберг Г.С., Черникова С.А., Краснощеков Г.П. и др. Мифы и реальность устойчивого развития // Проблемы прогнозирования. – 2000. – №2. – С. 133-144

5. Патнам Р. Творення демократії. – К: Сполом, 2003. – 310 с.

6. Куракса С.В., Куракса В.М. Синергетика соціального менеджменту і територіального розвитку // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. – Харків: ХРІАДУ МАГІСТР, 2007. – №1(31). – С.270-278.

7. Куракса С.В., Куракса В.М. Соціальні передумови і інституціональні засади самоорганізації громадян для суспільного впливу на органи самоврядування // Теорія і практика державного управління: Зб. наук. праць. – Харків: ХРІАДУ, 2007. – №1(16). – С.278-235.

8. Новицький В. Імператив інноваційного розвитку // Економіка України. – 2007. – №2. – С.45-52.

9.Симсон Э.А., Бубенко П.Т., Гугель А.С. и др. Концепция инновационной модели социально-экономического развития Харьковской области «Харьковский инновационный порт» – Харків: НТУ «ХП», 2001. – 58 с.

10.Бондаренко Л.М., Внукова Н.М., Лімонова Л.О. та ін. Концептуальні засади стратегії розвитку Харківського регіону. – Харків: Модель Всесвіту, 2001. – 52 с.

Отримано 14.05.2010

УДК 338.45 : 640.41 : 332.1

І.М.ПИСАРЕВСЬКИЙ, д-р екон. наук, Н.Б.ПЕТРОВА, канд. екон. наук,
Н.В.ШУТЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СИСТЕМ ТУРИЗМУ І МІСТА В КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ ПРОЄКТІВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В МІСТІ

Розглянуто питання взаємозв'язку розвитку двох систем: туризму та міста, проаналізовано основні завдання формування туристської інфраструктури міста Харкова для забезпечення формування туристського іміджу міста шляхом формування концептуальної моделі розвитку туризму і міста.

Рассмотрены вопросы взаимосвязи развития двух систем: туризма и города, проанализированы основные задачи формирования туристской инфраструктуры города Харькова для обеспечения формирования туристского имиджа города путем формирования концептуальной модели развития туризма и города.

The questions of intercommunication of two systems are considered in the article: tourism and city, basic tasks of forming of tourist infrastructure of city Kharkov was analyse for providing of forming of tourist image of city by forming of conceptual model of development city and tourism.

Ключові слова: система, місто, туризм, програма, концептуальна модель, ресурси, фінанси, реальні рішення, моніторинг, аналіз.

Останнім часом проблемам розвитку туризму в місті приділяється все більше уваги. На особливому рахунку знаходяться міста учасники фінального чемпіонату з футболу Євро-2012, яким є і місто Харків. Ось чому питання розвитку туризму і міста, їх взаємозв'язок та участь у взаєморозвитку зумовлюють актуальність даного дослідження.

Питанням розвитку туризму в м.Харкові, дослідженні туристського, історико-культурного та рекреаційного потенціалу присвячено роботи В.В.Абрамова, Г.К.Андреева, Д.І.Багалія, Д.П.Міллер, Б.А.Бондаренко, Б.П.Зайцева, Г.В.Ковалевського, А.Ф.Парамонова, Є.А.Плотичер, В.В.Скирда [1-6, 8] та ін., однак всі вказані науковці не розглядали систему взаємозв'язків туризму і міста. Невизначеність взаємозв'язку цих понять є основою цього дослідження.

Реалізація різних інвестиційних проєктів, що диктується інтересами міста, ринковими факторами, вимагає нових управлінських під-